DUBBA · OYSS HAZIRLIK **CEVAP ANAHTARI**

10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 4

Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Anahtar ve sorular çevrim içi

10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 4)

1. Aşağıdaki ninniyi okuyunuz ve ninniden hareketle soruları cevaplayınız.

> ***Hasat Ninnisi***
>
> *Ceviz dalı beşik tutar,*
> *Yaprakları gölge salar,*
> *Baban orak sallar durur,*
> *Öyle tüter ocağımız.*
> *Uyu yavrum, ninni ninni.*
>
> *Gün kavuşur, yel dinlenir,*
> *Anan son demeti bağlar,*
> *Kuşlar yuvasına iner,*
> *Kağnı köye doğru döner.*
> *Uyu yavrum, ninni ninni.*
>
> *(Bu ninni sınav için yazılmıştır.)*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Ninnide altı çizili “tüter ocağımız” ve “Gün kavuşur” söz gruplarının ninnideki anlamını tahmin ediniz. Her tahmininizi ninnide dayandığınız bir ipucuyla gerekçelendiriniz.

1.2. Ninnide annenin çocuğuna duyduğu sevgi, ailenin tarladaki emeğiyle iç içe dile getirilmiştir. Bu temanın ninninin söylendiği kır hayatında nasıl yaşandığını ninniden bir dizeyle gösteriniz. Aynı temanın günümüz aile hayatında nasıl karşılık bulduğunu ninnideki durumla karşılaştırarak açıklayınız.

2. Aslı, harmandan sonra tahılı değirmene götürürken söylenen bir türkünün iki ayrı köyde yaşlılardan dinlediği söyleyişlerini defterine yazmıştır. Aşağıda türkünün iki varyantından birer bölüm verilmiştir.

> ***Değirmen Türküsü (1. varyant)***
>
> *Su döner, çark döner dere başında,*
> *Babam un bekler değirmen taşında,*
> *Buğday öğütüldü, çuval bağlandı,*
> *Un tozu ağarmış kirpik kaşında.*
>
> *Dön değirmen, dön değirmen,*
> *Unumuzu ver değirmen.*
>
> ***Değirmen Türküsü (2. varyant)***
>
> *Su döner, taş döner dere başında,*
> *Dedem un bekler değirmen taşında,*
> *Arpa öğütüldü, çuval bağlandı,*
> *Un tozu ağarmış bıyık kaşında.*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Hey değirmen, dön değirmen,
Ekmeğimiz sen değirmen.

(Türkü ve varyantları sınav için yazılmıştır.) çark: değirmeni döndüren, suyun çevirdiği tekerlek

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2.1. İki varyant arasındaki **üç** farkı aşağıdaki tabloya yazınız.

Fark	1. varyantta	2. varyantta
1. fark		
2. fark		
3. fark		

2.2. Bu iki metnin ayrı türküler değil aynı türkünün varyantları sayılmasının nedenini, türkülerin söyleyenden söyleyene aktarılma biçimiyle ilişkilendirerek açıklayınız.

2.3. 1. varyantta bendin ve kavuştağın ölçüsünü ayrı ayrı yazınız. Bendin kafiye düzenini belirtiniz; kafiyeyi türüyle birlikte ve redifi bentteki kafiyeli sözcükler üzerinde gösteriniz.

3. Aşağıdaki gazeli ve şiiri okuyunuz. 3, 4, 5 ve 6. soruları bu iki metinden hareketle cevaplayınız.

Gazel

1. Gönül kuşuna hâlin dâne, zülfün dâm eyler
O kuş ne bir dem uçar ne bir nefes ârâm eyler

2. Benim âhım düşer şimşek gibi ömrün harmanına
Felek dehkân olur da her ekinim nâ-tamâm eyler

3. Bahar oldukça açar gülşende güller bir bir
Beni kimse sormaz, yalnız sabâ gelip selâm eyler

4. Sorarsan hâlimi, gözyaşlarım inci inci anlatır
Dilim lâl olmuş, ancak gözlerim kelâm eyler

5. Hasat vaktinde Ekinsiz'e bir dâne düşmese de
Gönül elde ne varsa yine yâre ikrâm eyler

(Bu gazel sınav için yazılmıştır; şairi ve mahlası kurgusaldır, aruz ölçüsüne göre düzenlenmemiştir.)

hâl (1. beyit): yüzdeki ben; dâne: tane; zülf: saç; dâm: tuzak; dem: an; ârâm eylemek: dinlenmek; âh: acıyla iç çekiş; felek: talih, kader; dehkân: çiftçi; nâ-tamâm: eksik, yarım; gülşen: gül bahçesi; sabâ: sabah rüzgârı; lâl: dilsiz; kelâm eylemek: söz söylemek; ikrâm eylemek: sunmak

Harman Yerinde

Savruldu buğday, dağıldı saman,
Tepelerin ardına çekildi güneş;
Döven durmuş, yorgun öküzler çözülmüş,
Kollarımda sızı, alnımda kuruyan ter.

Şimdi her şey yerli yerinde, sessiz;
Gök bir harman yeri, tane tane yıldız.
Uzanırım ılık toprağın üstüne,

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> *Uzaktan bir ninni gibi su sesi gelir.*
>
> *(Bu şiir sınav için yazılmıştır.) döven: harmanda başakları ezip taneyi ayırmaya yarayan, hayvanla çekilen araç*

Gazel ile “Harman Yerinde” şiirini aşağıdaki tablodaki ölçütlere göre karşılaştırınız. Bir ölçüte ilişkin yalnız bir metin için yazılan yorum puan almaz.

Ölçüt	Gazel	Harman Yerinde
Konu		
Şiir geleneği ve gerekçesi		
Dil ve anlatım		

4. “Harman Yerinde” şiirinden hareketle soruları cevaplayınız.

4.1. Şiirin ikinci dörtlüğünde söyleyicinin huzuru **iki dizede** benzetme yoluyla somutlaştırılmıştır. Bu iki dizeyi yazınız. Her dizede benzeyen varlığı ve kendisine benzetilen varlığı belirtiniz.

4.2. Şiirin ilk dörtlüğündeki yorgunluk ile ikinci dörtlüğündeki huzur arasındaki ilişkiyi, ilk dörtlükten bir örnek vererek ve 4.1'de yazdığınız dizelerden hareketle açıklayınız.

5. 3. sorudaki gazelden hareketle soruları cevaplayınız.

5.1. Gazelin kafiye düzenini ve redifini yazınız. Redifin gazelin ahengine katkısını belirtiniz. Redifin kafiyeli sözcükle birleşerek beyitte nasıl bir anlam kurduğunu **iki** beyitten örnek vererek açıklayınız.

5.2. Gazelin matla ve makta beyitlerini numarasıyla yazınız. Matla beytini kafiye bakımından diğer beyitlerden ayıran özelliği belirtiniz ve makta beytindeki mahlası yazınız.

6. Tuna, 3. sorudaki gazeli okurken aldığı notu aşağıdaki gibi yazmıştır.

> *“Gazeli ilk okuduğumda sözcük açıklamalarına bakmadım. 2. beyitte ‘harman’, ‘şimşek’ ve ‘dehkân’ sözcüklerini görünce dedemin köyünde bir yaz harmana yıldırım düştüğünü hatırladım. Bu yüzden beytin, ekini yıldırımla yanan bir çiftçiyi anlattığını düşündüm. Sonra gazeli yüksek sesle bir kez daha okudum ama yorumumu değiştirmedim.”*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Tuna'nın 2. beyitle ilgili yorumunu değerlendiriniz. Beyitte bu yorumu zayıflatan **iki** sözcüğü ya da söz grubunu yazınız. Köy hayatıyla ilgili ön bilginin beyti anlamlandırmaya hem katkısını hem de sınırını açıklayınız.

6.2. Sizce bu gazelin beytülgazeli hangisidir? Beyti numarasıyla yazınız ve seçiminizi okuma deneyiminize dayanan **iki** gerekçeyle açıklayınız.

7. Aşağıdaki öğretici metni okuyunuz.

> *Kalaycılık, bakır kapların iç yüzeyini ince bir kalay tabakasıyla kaplama zanaatidir. Bakır, ekşi yiyeceklerle uzun süre temas ettiğinde sağlığa zararlı bileşikler oluşturabilir; kalay tabakası bu teması önler. Kalaycı önce kabı kumla ovarak temizler, ardından körükle harlanan ocakta ısıtır. Isınan kabın yüzeyine nişadır serper, erimiş kalayı pamuklu bir bezle hızla yayar. Kalay kullanıldıkça aşındığı için*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> *kapların belirli aralıklarla yeniden kalaylanması gerekir. Eskiden kalaycılar köy köy dolaşarak bu işi yapardı. Bugün başka malzemelerden yapılan kapların yaygınlaşmasıyla kalaycı ustalarının sayısı azalmıştır.*
>
> *(Bu metin sınav için yazılmıştır.)*

Öğretici metni aşağıdaki yönergeye göre en az 120 kelimelik, iki paragraftan oluşan kısa bir hikâyeye dönüştürünüz.

YÖNERGE

1. **Ana düşünce:** Kalaycının emeğinin sofradaki sağlığı koruduğu düşüncesini doğrudan söylemeden olaylar aracılığıyla sezdiriniz.
2. **Yapı unsurları:** Hikâyenizde en az bir kişi, belirli bir mekân ve belirli bir zaman bulunsun.
3. **Olay örgüsü:** Hikâyeniz serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden oluşsun.
4. **Anlatım biçimi:** Öyküleyici anlatımı esas alınız; kalaycının ocağını ya da çalışırken kabı en az iki cümlede betimleyiniz.
5. **Bilgiden olaya:** Öğretici metindeki en az iki bilgiyi kişilerin yaşadığı olaylara yerleştiriniz; bilgileri açıklama cümleleriyle sıralamayınız.
6. **Kural (eksiltili cümle):** En az bir eksiltili cümle kurunuz; bu cümleyi altı çizili olarak yazınız.
7. **Kural (söz sanatı):** Hikâyenizde en az bir benzetme yapınız.
8. **Kural (kesme işareti):** Kişi ve yer adlarına getirdiğiniz çekim eklerini kesme işaretiyle ayırınız.
9. **Kural (yazım ve noktalama):** Hikâyenizi yazım ve noktalama kurallarına uygun yazınız.

Puanlama anahtarı ve örnek cevaplar Dubba'nın hazırladığı örneklerdir; resmî değerlendirme ölçütleri ODSGM ve okulun tarafından belirlenir.

Soru – Öğrenme Çıktısı – Beceri

Soru	Öğrenme çıktısı	Beceri
1	TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.12. Mevcut Bilgiye/Veriye Dayalı Tahmin Etme, KB2.14. Yorumlama
2	TDE2.3. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme, KB2.7. Karşılaştırma
3	TDE2.2. "Kelimelerin Ritmi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.7. Karşılaştırma
4	TDE2.2. "Kelimelerin Ritmi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.14. Yorumlama
5	TDE2.3. "Kelimelerin Ritmi" temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme
6	TDE2.4. "Kelimelerin Ritmi" temasında ele alınan metinlere yönelik okuma sürecini değerlendirebilme	KB2.15. Yansıtma
7	TDE4.3. Edebî metne dönüştürdüğü yazısında kural uygulayabilme	KB2.13. Yapılandırma

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Puanlama Tablosu

1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	7	Toplam
8	6	6	4	5	12	4	6	6	5	6	6	26	100

Çözümler ve Puanlama Anahtarı

1.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Beklenen cevap:

- **“tüter ocağımız” (4 puan):** Ailemiz yaşamını sürdürür, geçinip gider; ev dağılmadan sürer. (Anlam 3 puan; “ocağı tütmek” deyiminin sözlük anlamı “yaşamını sürdürmek” ve “soyu devam etmek”tir, “geçimimizi sağlarız” biçimindeki cevaplar da kabul edilir.) İpucu: Bir önceki dizede babanın “orak sallar durur” diye tarlada çalıştığı söylenir; “Öyle” sözü, ocağın bu emek sayesinde tüttüğünü gösterir. (İpucu 1 puan.)
- **“Gün kavuşur” (4 puan):** Güneş batar, akşam olur. (Anlam 3 puan; “kavuşmak” sözcüğünün “güneş batmak” anlamı vardır.) İpucu: Aynı bentte annenin son demeti bağlaması, kuşların yuvaya inmesi ve kağnının köye dönmesi günün bittiğini gösterir. (İpucu 1 puan.)

Örnek doğru cevap: “‘Tüter ocağımız’ ailenin yaşamını sürdürdüğünü, geçinip gittiğini anlatır, çünkü bu dize babanın orak salladığı dizenin hemen ardından ‘öyle’ sözüyle gelir. ‘Gün kavuşur’ akşam olur demektir; anne son demeti bağlar, kuşlar yuvaya, kağnı köye döner.”

Bu anlamları ifade eden cevaplar doğru kabul edilir.

Puan dağılımı: Her söz grubu için anlam 3 + ipucu 1 = 4 puan; 4 + 4 = 8 puan.

KISMİ PUAN:

- “tüter ocağımız” için yalnız gerçek anlamını yazan (“ocaktan duman çıkar”) ve bunu ailenin yaşamını sürdürmesiyle ilişkilendirmeyen: anlam için 1 puan.
- “Gün kavuşur” için yalnız sözcüklerin ayrı ayrı anlamını yazan (“gün bir şeye kavuşur, buluşur”): anlam için 1 puan.
- Anlamı doğru yazıp ipucu göstermeyen: o söz grubu için 3 puan.
- İpucunu ninniden doğru gösterip anlamı yanlış yazan: o söz grubu için 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılmışsa ya da iki söz grubu için de ninninin bağlamıyla ilgisiz anlam yazılmış ve ipucu gösterilmemişse 0 puan.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

1.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Beklenen cevap:

- **Dize (2 puan):** “Ceviz dalı beşik tutar,” / “Baban orak sallar durur,” / “Anan son demeti bağlar,” dizelerinden biri. Bu dizeler, annenin çocuğunu tarlaya götürüp ağaç dalına kurduğu beşikte uyuttuğunu, anne ile babanın hasatta birlikte çalıştığını gösterir.
- **Kır hayatındaki karşılığı (2 puan):** Kır hayatında anne, hasat zamanında hem çalışır hem çocuğunu yanında gözetir; sevgi, emeğin içinde ve tarlanın ortasında gösterilir. Çocuk, ailenin ortak emeğinin ortasında büyür.
- **Günümüzdeki karşılığı (2 puan):** Günümüzde çalışan anne ve babalar çocuklarını çoğunlukla iş yerine götüremez; çocuk kreşte, okulda ya da bir yakının yanında kalır. Sevgi, işten artan zamanda, akşamları ya da telefonla gösterilir. Ninnideki gibi çalışırken çocuğu yanında gözetme bugün daha az görülür; emek ile çocuk bakımı çoğu zaman ayrı yerlerde yürür.

Örnek doğru cevap: “‘Ceviz dalı beşik tutar’ dizesinde anne çocuğunu tarlaya getirmiş, ağacın dalına beşik kurmuştur; hem çalışır hem çocuğunu gözetir. Bugün anne babalar iş yerinde çalışırken çocuk kreşte ya da okulda olur, sevgi daha çok akşamları birlikte geçirilen zamanda gösterilir.”

Bu anlamları ifade eden cevaplar doğru kabul edilir.

Puan dağılımı: Dize 2 + kır hayatındaki karşılık 2 + günümüzdeki karşılık 2 = 6 puan.

KISMİ PUAN:

- Dizeyi doğru gösterip yalnız kır hayatındaki karşılığı açıklayan: 4 puan.
- Dize göstermeden kır hayatı ile günümüzü doğru karşılaştıran: 4 puan.
- Yalnız günümüzdeki durumu ninniyle ilişkilendirmeden anlatan: 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılmışsa ya da cevap ninnideki sevgi ve emek temasıyla ilgisizse 0 puan.

2.1. TAM PUAN (6 PUAN)

Aşağıdaki farklardan herhangi **üçü** kabul edilir:

Fark	1. varyantta	2. varyantta
Suyla dönen	çark (“çark döner”)	taş (“taş döner”)
Un bekleyen	babam	dedem
Öğütülen tahıl	buğday	arpa
Un tozunun ağardığı yer	kirpik kaşında	bıyık kaşında
Kavuştağın ilk dizesi	“Dön değirmen, dön değirmen,”	“Hey değirmen, dön değirmen,”
Kavuştağın son dizesi	“Unumuzu ver değirmen.”	“Ekmeğimiz sen değirmen.”

Puan dağılımı: Her fark için 1. varyanttaki biçim 1 + 2. varyanttaki biçim 1 = 2 puan; 3 × 2 = 6 puan (6 hücre × 1 puan).

KISMİ PUAN:

- Bir farkın yalnız bir varyanttaki biçimi doğru yazılmışsa o fark için 1 puan.
- Üç yerine bir ya da iki fark yazılmışsa yalnız yazılanlar puanlanır.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

SIFIR PUAN: Boş bırakılmışsa ya da iki varyantta aynı olan dizeler (“dere başında”, “değirmen taşında”, “çuval bağlandı”) fark olarak yazılmışsa o satır puan almaz; hiçbir satır doğru değilse 0 puan.

2.2. TAM PUAN (4 PUAN)

Beklenen cevap:

1. **Ortak yapı (2 puan):** İki metinde konu (harmandan sonra değirmene gidiş), bent ve kavuştak düzeni, ölçü, kafiye düzeni ve dizelerin çoğu aynıdır; yalnız bazı sözcükler değişmiştir. Bu nedenle iki metin aynı türkünün söyleyişleridir.
2. **Sözlü aktarım (2 puan):** Türküler yazıyla değil ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa aktarılır. Türküyü söyleyen kişiler, yaşadıkları yöreye, kendi beğenilerine ve hatırladıklarına göre bazı sözcükleri değiştirir. Böylece ilk metinden farklılaşan benzer metinler, yani varyantlar ortaya çıkar.

Örnek doğru cevap: “İki metnin konusu, yapısı ve dizelerinin çoğu aynıdır; yalnız ‘çark-taş’, ‘babam-dedem’ gibi sözcükler değişmiştir. Türkü ağızdan ağıza söylenerek iki köye ulaştığı için her köyde söyleyenler bazı sözcükleri kendine göre değiştirmiş, böylece aynı türkünün iki varyantı oluşmuştur.”

Bu anlamları ifade eden cevaplar doğru kabul edilir.

Puan dağılımı: Ortak yapı 2 + sözlü aktarım 2 = 4 puan.

KISMİ PUAN:

- Yalnız ortak yapıyı gösteren: 2 puan.
- Yalnız sözlü aktarımı açıklayan: 2 puan.
- “Söyleyenler değiştirmiş” deyip ağızdan ağıza aktarımla bağ kurmayan: sözlü aktarım için 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılmışsa ya da farkları “yazım hatası” ya da “iki ayrı şairin şiiri” diye açıklayan cevaplara 0 puan.

2.3. TAM PUAN (5 PUAN)

Beklenen cevap:

- **Bendin ölçüsü (1 puan):** 11'li hece ölçüsü. Örnek sayım: Su-dö-ner-çark-dö-ner-de-re-ba-şın-da (11 hece).
- **Kavuştağın ölçüsü (1 puan):** 8'li hece ölçüsü. Örnek sayım: Dön-de-ğir-men-dön-de-ğir-men (8 hece).
- **Kafiye düzeni (1 puan):** aaba (1, 2 ve 4. dizeler kafiyelidir; 3. dize serbesttir).
- **Kafiye ve türü (1 puan):** baş-ında / taş-ında / kaş-ında → kafiye **-aş**; iki ses benzerliği (a, ş) olduğu için **tam kafiye**.
- **Redif (1 puan): -ında** (3. kişi iyelik eki -ı, kaynaştırma -n- ve bulunma hâli eki -da; görevleri aynı ekler).

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Puan dağılımı: 1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 5 puan.

KISMİ PUAN:

- Bendin ve kavuştağın ölçüsünü tek bir ölçü olarak yazan (“11'li hece ölçüsü”): yalnız bent için 1 puan.
- Kafiyeyi doğru gösterip türünü yazmayan ya da yanlış yazan: kafiye bileşeni için puan verilmez; doğru diğer bileşenler toplanır.
- Kafiye ile redifi birlikte “-aşında” diye yazan: kafiye ve redif bileşenlerinden puan almaz, diğer bileşenler toplanır.

SIFIR PUAN: Boş bırakılmışsa ya da ölçü, kafiye düzeni, kafiye ve redifin hiçbiri doğru değilse 0 puan.

---

3. TAM PUAN (12 PUAN)

Beklenen cevap (her hücre 2 puan):

Ölçüt	Gazel	Harman Yerinde
Konu	Âşığın sevgiliye tutkunluğu ve aşk acısı: sevgilinin güzelliğine tutulan gönül çaresizdir, yalnızdır ama sevgiliye bağlılığını sürdürür.	Harman bittikten sonra, gün batarken harman yerinde dinlenen bir insanın yaşadığı an; emeğin ardından gelen dinginlik.
Şiir geleneği ve gerekçesi	Divan şiiri geleneği. Gerekçe: beyit nazım birimi, aa ba ca kafiye düzeni, son beyitte mahlas, hâl–dâne ve zülf–dâm gibi ortak mazmunlar, Arapça ve Farsça kökenli sözcükler.	Modern şiir geleneği içinde saf şiir. Gerekçe: anlatmaktan çok duyurmayı ve hissettirmeyi amaçlar; yeni imgeler (gök bir harman yeri, yıldızlar tane), ses tekrarları (s sesleri) ve ikilemeyle (tane tane) müzikal bir ahenk kurulur.
Dil ve anlatım	Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerle (hâl, zülf, dâm, dehkân, felek, kelâm) mecazlı, kapalı ve sanatlı bir anlatım; sözcükler geleneğin ortak simgesel anlamlarıyla kullanılır.	Sade, günümüz Türkçesi; köy hayatından günlük sözcükler (buğday, saman, döven, öküz); ikileme (tane tane); şaire özgü imgeler ve benzetme (“bir ninni gibi su sesi”).

Bu anlamları ifade eden cevaplar doğru kabul edilir. Gazel için “aruz ölçüsü” gerekçesi bu metinde geçerli değildir (metnin altındaki notta belirtilmiştir); bu gerekçe puan almaz, öteki doğru gerekçeler puanlanır.

Puan dağılımı: 3 ölçüt × 2 metin × 2 puan = 12 puan (6 hücre × 2 puan).

KISMİ PUAN:

- Bir hücrede gelenek adı doğru yazılıp gerekçe verilmemişse o hücre 1 puan.
- Dil ve anlatım hücresinde yalnız bir özellik örneksiz yazılmışsa o hücre 1 puan.
- Konu hücresinde yalnız tek sözcükle (“aşk”, “hasat”) yetinilmişse o hücre 1 puan.
- Bir ölçütte yalnız bir metnin hücresi doldurulmuşsa o ölçütün iki hücresi de puan almaz (soruda belirtilmiştir).

SIFIR PUAN: Tablo boş bırakılmışsa ya da her ölçütte yalnız bir metin için yorum yazılmışsa 0 puan.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4.1. TAM PUAN (4 PUAN)

Beklenen cevap:

- **“Gök bir harman yeri, tane tane yıldız.” (2 puan):** Benzeyen gök (gökyüzü), kendisine benzetilen harman yeri (1 puan). Yıldızların harman yerine dökülmüş tanelere benzetildiğini yazan cevap da kabul edilir.
- **“Uzaktan bir ninni gibi su sesi gelir.” (2 puan):** Benzeyen su sesi, kendisine benzetilen ninni (1 puan).

İkinci dörtlüğün öteki dizelerinde (“Şimdi her şey yerli yerinde, sessiz;”, “Uzanırım ılık toprağın üstüne,”) benzetme yoktur.

Puan dağılımı: Her dize 1 + o dizede benzeyen ve kendisine benzetilen 1 = 2 puan; 2 × 2 = 4 puan.

KISMİ PUAN:

- Benzetmeli dizeyi doğru yazıp benzeyen ile kendisine benzetileni belirtmeyen ya da ikisinin yerini karıştıran (“ninni, su sesine benzetilmiş”): o dize için 1 puan.
- Dizeyi küçük bir aktarma hatasıyla (bir sözcük eksik) yazıp benzetmeyi doğru belirten: o dize için 2 puan.
- Yalnız bir benzetmeli dize yazılmışsa en çok 2 puan.

SIFIR PUAN: Benzetme bulunmayan dizeler (ör. “Şimdi her şey yerli yerinde, sessiz;” ya da ilk dörtlükteki “Kollarımda sızı, alnımda kuruyan ter.”) yazılmışsa, dize şiirden alınmamışsa ya da boş bırakılmışsa 0 puan.

4.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Beklenen cevap:

1. **İlk dörtlükten yorgunluk örneği (2 puan):** “Döven durmuş, yorgun öküzler çözülmüş,” ya da “Kollarımda sızı, alnımda kuruyan ter.” dizesi; gün boyu süren harman işinin bedende bıraktığı izi gösterir.
2. **İlişkinin açıklanması (4 puan):** Huzur, emeğin tamamlanmasının sonucudur. Buğday savrulup iş bitince yorgunluk dinginliğe dönüşür: “kuruyan ter” bu geçişi gösterir. 4.1'deki benzetmelerde söyleyici, gün boyu çalıştığı harmanı gökyüzünde, harmandaki taneleri yıldızlarda görür; su sesini ise bir ninni gibi duyar. Yorgun bedene ninni gibi gelen ses dinlenmeyi, gökyüzündeki harman ise tamamlanmış emeği çağrıştırır. Yorgunluk olmasaydı bu huzur bu kadar derin hissedilmezdi. İki dörtlük arasında karşıtlık değil, neden-sonuç ilişkisi vardır.

Örnek doğru cevap: “İlk dörtlükte söyleyicinin ‘Kollarımda sızı, alnımda kuruyan ter.’ dediği yorgunluk, ikinci dörtlükteki huzurun nedenidir. Buğday savrulmuş, iş bitmiştir; bu yüzden gökyüzüne bakınca bile harmanı görür: ‘Gök bir harman yeri, tane tane yıldız.’ Uzaktan gelen su sesi de yorgun bedenine ‘bir ninni gibi’ gelir. Emeğin ardından gelen dinlenme, huzuru daha derin kılar.”

Bu anlamları ifade eden cevaplar doğru kabul edilir.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Puan dağılımı: Yorgunluk örneği 2 + ilişkinin açıklanması 4 = 6 puan.

KISMİ PUAN:

- İlk dörtlükten örnek verilmiş, ilişki açıklanmamışsa: 2 puan.
- İlişki yalnız “iki dörtlük birbirine zıttır” diye belirtilmiş, neden-sonuç bağı kurulmamışsa: ilişki için 2 puan.
- İlişki doğru açıklanmış ama ilk dörtlükten örnek verilmemişse: 4 puan.
- İlişki doğru açıklanmış ama 4.1'deki dizeler yerine ikinci dörtlüğün öteki dizeleriyle (“her şey yerli yerinde”, “ılık toprak”) desteklenmişse: ilişki için 3 puan.

SIFIR PUAN: Boş bırakılmışsa ya da cevap yorgunluk ile huzur arasında hiçbir ilişki kurmuyorsa 0 puan.

5.1. TAM PUAN (6 PUAN)

Beklenen cevap:

- **Kafiye düzeni (2 puan):** aa, ba, ca, da, ea. İlk beytin iki dizesi kafiyelidir; sonraki beyitlerde yalnız ikinci dizeler bu kafiyeyi sürdürür.
- **Redif (1 puan): eyler** (beyitlerin kafiyeli dizelerinin sonunda aynı anlam ve görevle tekrarlanan sözcük).
- **Ahenge katkı (1 puan):** Her beytin aynı sözcükle bitmesi, gazelin bütününde düzenli bir ses tekrarı ve ezgi oluşturur; okur her beyitte aynı sesin döneceğini bekler.
- **Anlam kuruluşu, iki beyitten örnek (2 puan, her örnek 1):** “eyler” kafiyeli sözcükle birleşerek her beyitte birinin yaptığı işi bildiren bir eylem kurar: zülfün gönle **dâm eyler** (tuzak kurar), felek ekini **nâ-tamâm eyler** (yarım bırakır), sabâ **selâm eyler** (selam verir), gözler **kelâm eyler** (konuşur), gönül yâre **ikrâm eyler** (sunar). Herhangi iki beyitten bu birleşik eylemi ve anlamını gösteren örnek kabul edilir.

Örnek doğru cevap: “Kafiye düzeni aa, ba, ca, da, ea'dır; redif ‘eyler’dir. Her beyit aynı sözcükle bittiği için gazelde düzenli bir ezgi oluşur. 3. beyitte ‘selâm eyler’ sabanın yalnız âşığa selam getirdiğini, 4. beyitte ‘kelâm eyler’ dili tutulan âşığın gözleriyle konuştuğunu anlatır; redif her beyitte bir varlığın âşık için yaptığı işi söyler.”

Bu anlamları ifade eden cevaplar doğru kabul edilir.

Puan dağılımı: Kafiye düzeni 2 + redif 1 + ahenge katkı 1 + iki beyitten örnek 2 = 6 puan.

KISMİ PUAN:

- Kafiye düzeninde yalnız ilk iki beyti (aa ba) doğru yazıp gazelin bütününe yaymayan: 1 puan.
- Redif olarak “-âm eyler” ya da kafiyeli sözcükle birlikte “ârâm eyler” yazan: redif için puan verilmez; diğer bileşenler puanlanır.
- Örnek beyitte yalnız “eyler” sözcüğünü gösterip kafiyeli sözcükle kurduğu anlamı açıklamayan: o örnek için puan verilmez.

SIFIR PUAN: Boş bırakılmışsa ya da kafiye düzeni, redif ve örneklerin hiçbiri doğru değilse 0 puan.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5.2. TAM PUAN (5 PUAN)

Beklenen cevap:

- **Matla (1 puan):** 1. beyit (gazelin ilk beyti).
- **Makta (1 puan):** 5. beyit (gazelin son beyti).
- **Matla beytinin özelliği (2 puan):** Matla beytinin iki dizesi de kendi arasında kafiyelidir (dâm eyler / ârâm eyler); sonraki beyitlerde yalnız ikinci dize bu kafiyeye uyar.
- **Mahlas (1 puan):** Ekinsiz.

Puan dağılımı: 1 + 1 + 2 + 1 = 5 puan.

KISMİ PUAN:

- Matla beytinin özelliğini “ilk beyittir” diye yalnız yeriyle belirtip kafiyeyle açıklamayan: özellik için 1 puan.
- Matla ile maktayı yer değiştirerek yazan: matla ve makta bileşenlerinden puan almaz; doğru diğer bileşenler toplanır.

SIFIR PUAN: Boş bırakılmışsa ya da matla, makta, matla özelliği ve mahlasın hiçbiri doğru değilse 0 puan.

6.1. TAM PUAN (6 PUAN)

Beklenen cevap:

1. **Yorumu zayıflatan iki sözcük ya da söz grubu (2 puan, her biri 1):** “Benim âhım” (şimşek, söyleyicinin kendi acılı iç çekişidir), “ömrün harmanı” (yanan şey tarladaki ekin değil, söyleyicinin ömrüdür), “Felek dehkân olur” (çiftçi gerçek bir kişi değil, kaderdir). Herhangi ikisi kabul edilir.
2. **Ön bilginin katkısı (2 puan):** Köy hayatını bilen okur, harmanın uzun bir emekle biriken ürün olduğunu ve yıldırımın onu bir anda yok edebileceğini bilir. Bu bilgi, beyitteki imgenin ne kadar yıkıcı bir kaybı anlattığını sezmesini sağlar.
3. **Ön bilginin sınırı (2 puan):** Sözcükleri yalnız gerçek anlamıyla okumak, beytin mecazlı anlamını kaçırır: Beyitte âşığın aşk acısıyla döktüğü âhların ömrünü tükettiği anlatılır. Bu anlama ulaşmak için sözcük açıklamalarına bakmak ve divan şiirindeki âşık-sevgili ilişkisini, mazmun bilgisini kullanmak gerekir. Tuna, yüksek sesle okurken de anlamı yeniden sorgulamadığı için yorumunu düzeltememiştir.

Örnek doğru cevap: “Tuna'nın yorumu eksiktir; çünkü beyitte ‘Benim âhım’ ve ‘ömrün harmanı’ sözleri vardır, yanan şey çiftçinin ekini değil söyleyicinin ömrüdür. Köy bilgisi, harmanın emekle biriktiğini ve şimşeğin onu bir anda yakabileceğini bildiği için kaybın büyüklüğünü hissetmesine yardım etmiştir. Ancak bu bilgiyle yetinmek, âşığın aşk acısıyla ömrünü tükettiğini anlatan mecazı görmesini engellemiştir; sözcük açıklamalarına bakması gerekirdi.”

Bu anlamları ifade eden cevaplar doğru kabul edilir.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Puan dağılımı: İki sözcük 1 + 1 + katkı 2 + sınır 2 = 6 puan.

KISMİ PUAN:

- Yalnız bir sözcük ya da söz grubu doğru gösterilmişse o bileşen için 1 puan.
- Katkı ya da sınır, beyitle ilişkilendirilmeden genel bir cümleyle (“Ön bilgi bazen yanıltır.”) yazılmışsa o bileşen için 1 puan.
- Tuna'nın yorumu doğru bulunmuş ama sınır açıklanmamışsa yalnız katkı ve sözcük bileşenleri puanlanır.

SIFIR PUAN: Boş bırakılmışsa, beyitten sözcük gösterilmemiş ve ön bilgi hakkında hiçbir değerlendirme yapılmamışsa 0 puan.

6.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Öğrenci, gazelin en güzel bulduğu beytini (beytülgazel) seçer; seçim öğrenciye bırakılmıştır, her beyit kabul edilir.

Örnek doğru cevap: “Bence beytülgazel 4. beyittir. Birinci gerekçem: ‘Dilim lâl olmuş, ancak gözlerim kelâm eyler’ dizesinde söylenemeyen acının gözyaşıyla anlatılması beni çok etkiledi; gözyaşlarının ‘inci inci’ dökülmesi, gözyaşını değerli bir inciye benzetiyor. İkinci gerekçem: Sözcük açıklamalarına az ihtiyaç duyduğum, ilk okuyuşta anlayabildiğim beyit buydu; bugün de insanlar derdini söyleyemeyip susabiliyor, bu yüzden beyit bana yakın geldi.”

Bu anlamları ifade eden cevaplar doğru kabul edilir.

Puan dağılımı:

- Beytin numarasıyla belirtilmesi ve beytülgazelin gazelin en güzel beyti olduğunun bilinerek seçilmesi: 2 puan
- Beytin içeriğine, imgesine ya da ahengine dayanan birinci gerekçe: 2 puan
- Okuma deneyimine ya da beytin bugünkü okura etkisine dayanan ikinci gerekçe: 2 puan

KISMİ PUAN:

- Beyit seçilmiş, tek gerekçe yazılmışsa: 4 puan.
- Gerekçeler beyitten bir sözcükle desteklenmeden yalnız “güzel olduğu için”, “hoşuma gittiği için” diye yazılmışsa: her gerekçe için 1 puan.
- Beytülgazel yerine matla ya da makta olduğu gerekçesiyle beyit seçilmişse (“ilk beyit olduğu için”): seçim için 1 puan; diğer gerekçeler kendi ölçütüne göre puanlanır.

SIFIR PUAN: Boş bırakılmışsa ya da gazelde olmayan bir beyit yazılıp gerekçeler gazelle ilgisizse 0 puan.

---

7. TAM PUAN (26 PUAN)

Örnek doğru cevap (öğrencinin hikâyesi farklı kişi, mekân ve olaylarla yönergeyi karşıladığı sürece tam puan alır):

> *Ağustosun son haftasıydı. Defne, ninesinin kararmış bakır tencereyi rafa kaldırdığını görünce şaşırdı. “Bu tencerede ekşili yemek pişmez artık, kalayı gitti.” dedi ninesi. Ertesi sabah köy meydanından bir körük sesi yükseldi. Kalaycı gelmişti. Defne tencereyi kucaklayıp meydana koştu. Usta, kabı kumla uzun uzun ovdu; tencerenin içi bir aynanın yüzü gibi parladı. Ocaktaki közler, körük her inip kalktıkça kızıl bir*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> *nar gibi harlanıyordu. Usta, ısınan kaba beyaz bir toz serpti, sonra eriyen kalayı pamuklu bir bezle bir çırpıda yaydı. Defne'nin gözleri o gümüş parıltıyla kamaştı. "Birkaç yıl sonra yine getirirsiniz." dedi usta, nasırlı elleriyle tencereyi uzatırken. Akşam ninesi aynı tencerede ekşili bir çorba pişirdi. Sofrada herkesin yüzü gülüyordu. Defne kaşığını çorbaya daldırırken ustanın nasırlı ellerini düşündü. Bir tencere, bir sıcak çorba, bir de o eller…*

Analitik puanlama:

Ölçüt	Puan	Tam puan ölçütü	Kısmi puan
Ana düşünce	4	Kalaycının emeğinin sofradaki sağlığı koruduğu olaylarla sezdirilmiş	Düşünce bir cümlede doğrudan söylenmiş: 2; yalnız kalaycılık anlatılmış, emek ile sağlık bağı kurulmamış: 1
Kişi	1	En az bir kişi	—
Mekân	1	Belirli bir mekân	—
Zaman	1	Belirli bir zaman	—
Serim	1	Kişi ve durum tanıtılmış	—
Düğüm	1	Kalayı aşınmış kap ya da kalaycıya ulaşma gibi bir sorun	—
Çözüm	1	Sorunun kalaylamayla çözülmesi ya da bir sonuç	—
Anlatım biçimi	4	Olaylar zaman sırasıyla anlatılmış (2) ve ocak ya da kap en az iki cümlede betimlenmiş (2)	Yer yer açıklayıcı anlatıma kaymış: öyküleyici için 1; betimleme tek cümle: betimleme için 1
Bilgiden olaya	3	Öğretici metindeki en az iki bilgi (ör. kumla ovma, nişadır, bezle yayma, kalayın aşınması, ekşi yiyecek) olayların içine yerleştirilmiş	Yalnız bir bilgi olaya yerleştirilmiş: 2; bilgiler açıklama cümleleriyle sıralanmış: 1
Kural: eksiltili cümle	3	En az bir doğru eksiltili cümle var ve altı çizilmiş	Eksiltili cümle var ama altı çizilmemiş: 2; altı çizilen cümle eksiltili değil: 0
Kural: benzetme	2	En az bir doğru benzetme	—
Kural: kesme işareti	2	Kişi ve yer adlarına getirilen çekim ekleri kesme işaretiyle ayrılmış, yanlış yok	1 yanlış: 1; 2 ve üzeri yanlış ya da metinde ekli özel ad yok: 0
Kural: yazım ve noktalama	2	En çok 2 yazım ya da noktalama yanlışı	3–5 yanlış: 1; 6 ve üzeri yanlış: 0
Toplam	**26**	Kural ölçütleri 9 puandır (26 puanın yaklaşık %35'i).	

Örnek cevapta: kişi Defne ve ninesi, mekân köy meydanı ve ev, zaman ağustosun son haftası; düğüm kalayı gitmiş tencere, çözüm kalaylama ve akşam sofrası; benzetmeler "bir aynanın yüzü gibi", "kızıl bir nar gibi"; kesme işareti "Defne'nin"; altı çizili eksiltili cümle "Bir tencere, bir sıcak çorba, bir de o eller…"; olaya yerleşen bilgiler kumla ovma, beyaz toz (nişadır), bezle yayma, kalayın aşınması ve ekşili yemek.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

KISMİ PUAN: Her ölçüt tablodaki kademeye göre ayrı puanlanır ve puanlar toplanır; toplam 26 puanı aşamaz. Hikâye 120 kelimeden kısa ise “Anlatım biçimi” ölçütünden en çok 2 puan verilir.

SIFIR PUAN: Hikâye yazılmamışsa, öğretici metnin cümleleri olduğu gibi aktarılıp dönüşüm yapılmamışsa ya da konu kalaycılık ve emekle ilgisizse 0 puan (bu durumda kural ölçütleri de puanlanmaz).

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba’nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif